

Instytut Pamięci Narodowej

https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/168137,Mirosław-Szumilo-Dwie-wizje-nowej-Polski.html
21.05.2024, 12:46

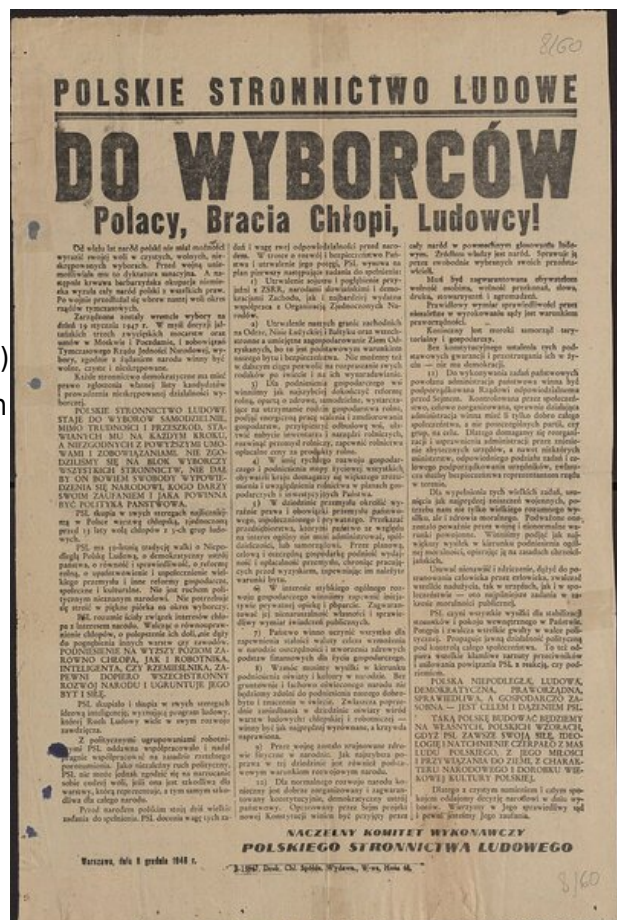
Mirosław Szumiło: Dwie wizje „nowej Polski”

W końcowej fazie II wojny światowej i w latach powojennych zderzyły się ze sobą dwie wizje „nowej Polski” wyzwolonej spod okupacji niemieckiej i odbudowywanej z pożogi wojennej. Społeczeństwo opowiadało się w ogromnej większości za programem prezentowanym przez Rząd RP na uchodźstwie i ugrupowania tworzące Polskie Państwo Podziemne. Jednakże na terenach uwolnionych od Niemców instalowano władze komunistyczne przyniesione na sowieckich bagnietach, które stopniowo wprowadzały w życie swój projekt Polski „ludowej”.

Władze Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie (rząd i Rada Narodowa) oraz struktury Polskiego Państwa Podziemnego opierały się na koalicji czterech partii politycznych: Stronnictwa Ludowego, Stronnictwa Narodowego, Polskiej Partii Socjalistycznej i Stronnictwa Pracy. Ugrupowania te w przeszłości (przed 1939 r.) stanowiły opozycję do rządzącego państwem obozu sanacyjnego (piłsudczyków). W programach i wizjach odbudowanej Polski przewidywano więc reformy ustrojowe i społeczne zmieniające dawny kształt państwa. Zmiany te miały się jednak odbywać w sposób ewolucyjny przy zachowaniu ciągłości ustrojowo-prawnej i oczywiście terytorialnej.

Podziemny parlament - wizja Polski

Wizję powojennej demokratycznej Polski sformułowano w deklaracji programowej „O co walczy naród polski”, przyjętej 15 marca 1944 r. przez Radę Jedności Narodowej – podziemny parlament utworzony 9 stycznia 1944 r. Zgodnie z tą deklaracją granice państwa polskiego na zachodzie i północy

Odezwą wyborczą Naczelnego Komitetu Wykonawczego PSL, 8 grudnia 1946 r. Fot. AI/PN

miały być poszerzone o całe Prusy
Wschodnie i Gdańsk, ziemie położone na
wschód od Odry i Śląsk Opolski. Na
wschodzie zaś miała pozostać granica
ustalona w traktacie ryskim w 1921 r.
Zapewniano przy tym pełne
równouprawienie polityczne oraz swobodny
rozwój kulturalny, gospodarczy i społeczny
mniejszości narodowych. Odrodzone
państwo polskie miało być w pełni
suwerenne i opierać swoją politykę
zagraniczną na ścisłym sojuszu z Wielką
Brytanią, Stanami Zjednoczonymi, Francją i
Turcją oraz na ścisłej współpracy z innymi
krajami sprzymierzonymi. Przewidywano
także unormowanie stosunków ze Związkiem
Sowieckim „pod warunkiem uznania z jego
strony integralności przedwojennego
terytorium Rzeczypospolitej oraz zasad
nieingerowania w sprawy wewnętrzne”.

Odrodzona Rzeczpospolita w nawiązaniu do swoich dawnych tradycji miała oprzeć swój
ustrój „na systemie demokracji parlamentarnej przy działaniu silnych rządów”.
Przewidywano, że w pierwszej kolejności odbędą się wolne wybory do parlamentu, który
dokona zmiany konstytucji. Modyfikację uważano za niezbędną, albowiem obowiązująca
Konstytucja kwietniowa z 1935 r. była oceniana jako niedemokratyczna. W nowej ustawie
zasadniczej miały być zagwarantowane zasady wszechstronnej wolności obywatelskiej,
swobody religii, sumienia, przekonań politycznych, słowa, druku, zgromadzeń i
stowarzyszeń. Ustrój społeczno-gospodarczy miał uczynić zadość „interesom szerokich mas
ludu wiejskiego i miejskiego” poprzez upowszechnienie własności, tj. rozszerzenie jej na
możliwie dużą liczbę podmiotów gospodarczych. Państwo zamierzało objąć funkcje
kierownicze i kontrolne w gospodarce w celu zapewnienia realizacji planu gospodarczego.
Przewidywano ponadto kontynuację reformy rolnej oraz uspołecznienie niektórych
kluczowych przedsiębiorstw. W sumie program ten z punktu widzenia zwolenników
wolnego rynku wyglądał na dość lewicowy, a nawet socjalistyczny. Musimy jednak
pamiętać, że takie tendencje panowały wówczas w całej Europie Zachodniej. Działo się to
przy zachowaniu prawa ochrony własności prywatnej.

Znamienne były słowa kończące deklarację Rady Jedności Narodowej:

„Naród polski, zjednoczony w umiłowaniu wolności i w
dążeniu do niepodległości, przeciwstawia się również

jednomyślnie i zdecydowanie wszystkim próbom narzucania nam wzoru rządu ze wschodu. Odrębność naszą w zestawieniu z rosyjskim wschodem i germańskim barbarzyństwem cechuje tysiącletnia tradycja wolności i kultura chrześcijańska. Nasz obecny hart ducha ma swe źródło również w tysiącletniej tradycji walk w obronie wolności i kultury Zachodu Europy”.

Komuniści i moskiewska wizja Polski

Niestety, w ówczesnej sytuacji geopolitycznej program Polskiego Państwa Podziemnego nie miał szans realizacji. Latem 1944 r. Armia Czerwona wyparła wojska niemieckie z terenów dzisiejszej wschodniej Polski. W ten sposób zaczęła się nowa okupacja. Na zajętych obszarach pod osłoną sowieckich bagnetów powstały struktury władzy komunistycznej w pełni podporządkowanej Moskwie. Przy zachowaniu w pierwszym okresie pozorów demokracji, nową władzę tworzyli przedwojenni „zawodowi rewolucjoniści”, wywodzący się z szeregów Komunistycznej Partii Polski. Wszyscy oni myśleli i postępowali zgodnie z „linią Kominternu”. Mieli nabożny stosunek do Związku Sowieckiego jako „ojczyzny międzynarodowego proletariatu”. Nie bez przyczyny Moskwę nazywano w partyjnym slangu „Mekką”. Władysław Gomułka w swoich pamiętnikach zanotował:

„KPP za nadrzędny cel swojej działalności uważała zawsze wychowanie swoich członków w duchu bezgranicznej wierności i bezwzględnej ufności do Związku Radzieckiego”.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)